

УДК 347.238

Бондаренко Катерина Сергіївна –

аспірантка кафедри цивільного права,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

kbondarenko1410@gmail.com

Kateryna S. Bondarenko –

PhD student,

Yaroslav Mudryi National Law University

(77 Pushkinska Street, Kharkiv, 61024, Ukraine)

kbondarenko1410@gmail.com

До проблеми класифікації видів забезпечення виконання зобов'язання

У статті досліджено проблемні аспекти з'ясування сутності видів забезпечення виконання зобов'язання з огляду на їх функціональне призначення задля наступної класифікації. Проаналізовано існуючі підходи українських та зарубіжних фахівців-цивілістів до вирішення цих питань, які характеризуються різноплановістю та в значній мірі суперечливістю. Актуалізовано питання системності підходу щодо вивчення ознак речових видів забезпечення виконання зобов'язання та зроблено спробу сформулювати універсальне визначення поняття речових видів забезпечення виконання зобов'язання, що є на часі для сучасної української цивілістики, адже Цивільний кодекс України залишає це питання відкритим, а в наукових розвідках цивілістів є не досить вивченим концептом. Обґрунтовано, що види забезпечення виконання зобов'язання за своєю суттю є способами захисту, встановленими договором або законом в інтересах кредитора на випадок можливого порушення боржником договірною зобов'язання. Аргументовано потребу у визнанні основною ознакою цих заходів - джерело виконання порушеного зобов'язання, за рахунок якого відбувається захист прав кредитора у разі порушення договору.

Ключові слова: *класифікація речових видів забезпечення виконання зобов'язання; способи забезпечення виконання зобов'язання; ознаки видів забезпечення виконання зобов'язання; способи захисту прав кредитора; джерело забезпечення виконання порушеного зобов'язання.*

K.S. Bondarenko To the Problem of Classification of Types of Ensuring the Fulfillment of Obligation

The article examines the problematic aspects of clarifying the essence of corporeal types of ensuring the fulfillment of obligation in view of their functional purpose for further classification. The existing approaches of Ukrainian and foreign specialists in civil law to the solution of these issues, which are characterized by diversity and to a large extent contradictory, are analyzed. The question of the systematicity of the approach to the study of the signs of corporeal types of ensuring the fulfillment of obligation has been updated, and an attempt has been made to formulate a universal definition of the concept of corporeal types of ensuring the fulfillment of obligation, what is timely for modern Ukrainian civil studies, because the Civil Code of Ukraine leaves this question open, and it is not a sufficiently studied and institutionalized concept in the scientific works of the researchers in the field of civil law science. It is substantiated that the types of ensuring the fulfillment of obligation in their essence are the means of protection established by the contract or the law in the interests of the creditor in the event of a possible violation of the contractual obligation by the debtor. It is argued that the main feature of these measures is the need to recognize the source of fulfillment of the breached obligation, due to which the rights of the creditor are protected in case of breach of contract. In modern civil studies, despite the active application of the types of ensuring the fulfillment of obligations in practice in order to protect the violated rights of the creditor, there is no consensus position regarding the selection of criteria for the carrying out the scientific classification of the types of ensuring the fulfillment of obligation, in general, and of the corporeal ones, in particular. For the vast majority of researchers, these are measures that stimulate the debtor to fulfill the obligation. However, for some of them, the very fact of the existence of an institution of ways to ensure the fulfillment of obligations is questionable, and there are attempts to identify them with an eclectic combination of diverse legal institutions, and as a

result the problematic issue of classifying the types of ensuring the fulfillment of obligation loses its real basis and cognitive essence. It is likely that the coercive and forceful realities of the Soviet era in relation to ensuring the fulfillment of contractual obligations in general had a separate consequence the fact that most of the ways to ensure the fulfillment of obligations were not used in practice, and the discussion among researchers about the nature of the institution of the types of ensuring the fulfillment of obligations, as well as classification of ways of fulfilling obligations, almost stopped. The essential purpose of the types of ensuring the fulfillment of the obligation in the protection of the creditor's rights, the importance of their protective function and a number of other features require careful clarification and a systematic approach to solving the problematic issue raised.

The purpose of the study is to analyze the legal nature of the types of ensuring the fulfillment of obligation, to clarify their essence through the definition of characteristic features and performed functions for the subsequent classification of types of ensuring the fulfillment of obligation.

Keywords: *classification of corporeal types of ensuring the fulfillment of obligation; ways to ensure the fulfillment of obligation; features of types of ensuring the fulfillment of obligation; ways of protection of the creditor's rights; source of ensuring the fulfillment of the breached obligation.*

Постановка проблеми. У сучасній цивілістиці незважаючи на активне застосування видів забезпечення виконання зобов'язань на практиці з метою захисту порушених прав кредитора класифікація науковцями взагалі видів забезпечення виконання зобов'язання, а зокрема речових, не має вже тривалий час консенсусної позиції щодо добору критеріїв їх визначення. Для переважної більшості дослідників це заходи, що стимулюють боржника до виконання зобов'язання. Проте для окремих взагалі сам факт існування інституції способів забезпечення виконання зобов'язання є сумнівним і наявні спроби їх ототожнення з еkleктичним поєднанням різнопланових правових інституцій, і як наслідок - проблемне питання класифікації видів забезпечення виконання зобов'язання втрачає реальне підґрунтя та пізнавальну сутність.

Ймовірно, що примусово-силові реалії радянської доби стосовно забезпечення виконання взагалі договірних зобов'язань мали окремим наслідком і те, що більшість із способів забезпечення виконання зобов'язання не були уживані на практиці, а серед дослідників майже припинилася дискусія як з приводу природи інституту видів забезпечення виконання зобов'язань, так і класифікації речових видів виконання зобов'язання. Сутнісне призначення видів забезпечення виконання зобов'язання у захисті прав кредитора, вагомість їх захисної функції вимагають ретельного з'ясування та системного підходу до вирішення порушеного проблемного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання видів забезпечення

виконання зобов'язання, їх класифікації були предметом дослідження таких сучасних науковців, як В. М. Хвостов (V. M. Khvostov), В. С. Єм (V. S. Yem), М. Ф. Єрмошкіна (M. F. Yermoshkina), О. С. Кізлова (O. S. Kizlova), О. В. Михальнюк (O. V. Mykhalniuk), О. О. Отраднова (O. O. Otradnova), Н. Ю. Рассказова (N. Yu. Rasskazova), І. В. Спасибо-Фатєєва (I. V. Spasybo-Fatieieva), Ю. Є. Ходико (Yu. Ye. Khodyko) та ін., однак їх роботи стосувалися переважно особливостей певних забезпечень, зокрема, застави, притримання. Правова ж природа речових видів забезпечення виконання зобов'язання, яку неможливо з'ясувати без їх класифікації, потребує від дослідників подальших та системних зусиль. А тільки цілісне бачення сутності видів забезпечення виконання зобов'язання може стати загальною платформою для повноцінного уявлення про кожен із конкретних речових видів забезпечення виконання зобов'язання.

Метою статті є з'ясування сутності видів забезпечення виконання зобов'язання шляхом аналізу їх правової природи, визначення характерних ознак та виконуваних функцій задля наступної класифікації видів забезпечення виконання зобов'язання. Також підсумком порівняльного аналізу та співставлення різних підходів до вивчення способів забезпечення виконання зобов'язання сформульовано визначення поняття речових видів забезпечення виконання зобов'язання.

Виклад основного матеріалу. Законодавець у загальних положеннях про забезпечення виконання зобов'язання – § 1 гл. 49 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України),

лише перелічує неустойку, завдаток, поруку, гарантію, заставу та притримання як види забезпечення виконання зобов'язання (ч. 1 ст. 546 ЦК) і вказує, що законом або договором можуть бути встановлені інші види забезпечення виконання зобов'язання (ч. 2 ст. 546 ЦК України) [1, с. 33]. При цьому дефініції видів забезпечення виконання зобов'язання законодавець не дає. Серед характерних ознак забезпечень названа лише залежність (акцесорність) правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання від дійсності основного зобов'язання із одночасним застереженням про можливість встановлення іншого цим Кодексом. Останнє фактично вказує на відсутність визначених законом обов'язкових ознак видів забезпечення виконання зобов'язання.

Взагалі застосування видів забезпечення виконання зобов'язання у договірних відносинах має захищати права кредитора у випадку коли їх встановлення, стимулюючи боржника до належного виконання зобов'язання, не відвернуло порушення договору. В залежності від того, яким чином здійснюється захист порушених прав кредитора у разі порушення договірною зобов'язання боржником розрізняються речові та особисті види забезпечення виконання зобов'язання.

Науковці класифікацію визначають як засіб пізнання шляхом розподілення на класи; віднесення об'єкта на підставі порівняння його з класами об'єктів уже наявної класифікації до того чи іншого класу. Також виокремлюється своєрідний різновид класифікації – правова класифікація, як «особливий метод, грамотне використання якого підвищує ефективність правового регулювання, і особливий прийом законодавчої техніки, правильне застосування якого сприяє вдосконаленню нормативних актів, і вдосконаленню правового регулювання суспільних відносин»[3].

Для визначення характерних ознак речових способів забезпечення виконання зобов'язання, а також чи можна віднести ту чи іншу правову конструкцію до способів забезпечення виконання зобов'язання, важливе значення має дослідження виконуваних цими заходами функцій.

Значна кількість дослідників вказує на виконання видами забезпечення виконання зобов'язань стимулюючої функції, вбачаючи

відповідно основну ознаку останніх в їх функціональному призначенні. Проте домінуючого впливу ці погляди не мають. Так Ю. Ю. Попов на прикладі неустойки, механізм якої діє не за прострочення, а у разі невиконання зобов'язання, констатує, що вона виконує функцію, яка протилежна стимулюючій [2, с. 120].

Способи забезпечення виконання зобов'язання класифікуються за різними критеріями. Зокрема, вони можуть бути поділені на 1) особисті та 2) майнові (речові) види забезпечення виконання зобов'язань. У разі встановлення особистого забезпечення (неустойка, порука, гарантія) кредитор покладається на ділову репутацію, порядність боржника або третьої особи (поручителя чи гаранта), від яких має отримати задоволення своїх вимог у разі порушення зобов'язання боржником. При заставі ж та притриманні кредитор «вірять» не особі, а певному майну, на яке у разі необхідності буде звернене стягнення для задоволення його інтересів [1, с. 34].

З огляду на функціональне призначення видів забезпечення виконання зобов'язання останні поділяють на такі, що: 1) стимулюють боржника до належного виконання зобов'язання (неустойка, завдаток); 2) захищають майнові інтереси кредитора у разі порушення боржником зобов'язання (порука, гарантія); 3) як стимулюють боржника до виконання зобов'язання, так і захищають майнові інтереси кредитора у разі порушення боржником зобов'язання (застава, притримання) [1, с. 35].

Знаний фахівець досліджуваної проблеми Н. Ю. Рассказова всі забезпечення умовно поділяє на 2 типи, які мають вплив на поведінку боржника, та другий, що обтяжують його майно. Відповідно вона поділ на особисті та речові види забезпечень безпосередньо пов'язує з різними джерелами задоволення інтересів кредитора [4, с. 129].

Класифікація науковцями видів забезпечення виконання зобов'язання не має вже тривалий час консенсусної позиції щодо добору критеріїв, а іноді ставилось під сумнів і сам факт існування інституції способів забезпечення виконання зобов'язань та були спроби їх ототожнення з еkleктичним поєднанням різнопланових правових інституцій [5, с. 120].

Проте у ХХ столітті однією з найбільш обґрунтованих виглядала позиція О. С. Іоффе, згідно якої види забезпечення виконання зобов'язання поділялися на пов'язані та непов'язані з попереднім виділенням майна для потенційно можливої реалізації з метою відповідного тиску на порушника зобов'язання. До перших науковець відносив застава та завдаток, а до других – неустойку, поруку та гарантію [6, с. 71]. Також О. С. Іоффе наголошував, що «за рахунок наперед виділеного майна забезпечити примусове виконання простіше та легше, ніж коли таке виділення наперед не проводиться» [4, с. 157].

На сучасному етапі досліджень для поділу видів забезпечення виконання зобов'язання застосовуються різнопланові критерії їх класифікації. Як наслідок достатньо суперечливі висновки щодо складу та правової сутності цих мір.

Зокрема, С. І. Шимон у ході аналізу видів забезпечення виконання зобов'язання відзначає такі їх особливості, як покладення на боржника додаткових майнових обтяжень (неустойка і завдаток); резервування майна, як джерела ймовірного забезпечення майнових інтересів кредитора (застава); залучення до виконання зобов'язання, поряд з боржником, третіх осіб (порука та гарантія) проте у запропонованій системі координат немає місця такому речовому виду забезпечення виконання зобов'язання, як притримання [7, с. 45].

С. В. Сарбаш пропонує поділ всіх видів забезпечень на чотири групи. У першу за «ознакою настання невігідних наслідків для несправної сторони» потрапляє неустойка та завдаток; у другу – застава як «виділення із майна боржника певної частини, на яку кредитор може звернути стягнення переважно перед іншими кредиторами»; у третю – банківська гарантія та порука, які «потребують притягнення інших осіб до забезпечення зобов'язань боржниками» [7, с. 132]. Також виокремлюється притримання як міра оперативного впливу.

У запропонованій класифікації дослідницею І. Й. Пучковською виокремлено ряд проблемних моментів та основний недолік – відсутність визначеного критерію. Зокрема, «настання невігідних наслідків для несправної сторони» характерно не тільки для неустойки та завдатку, але й для застави та притримання, які

передбачають звернення стягнення на майно боржника, що апріорі не може бути «сприятливим» наслідком для боржника [6, с. 71].

А. Покачалова розділяє способи забезпечення виконання зобов'язань на основні (застава і притримання) та додаткові (гарантія та порука). Основні способи дослідниця розділяє на 1) пов'язані з попереднім резервуванням майна боржника (застава, притримання) та 2) пов'язані зі залученням третіх осіб для забезпечення добросовісності боржника та захисту майнового інтересу кредитора [8, с. 86].

Проте потрібно враховувати, що притримання попереднього виділення майна боржника задля захисту кредитора не передбачає. Гіпотетично це можливо якщо на момент порушення зобов'язання майно порушника перебуватиме у володінні кредитора [9, с. 216].

Також можна відзначити, що поділ основних способів на 2 групи фактично виокремлює речові (майнові) поійменовані способи забезпечення виконання зобов'язання (застава та притримання) та немайнові (гарантія та порука).

Аналіз чисельних критеріїв поділу видів забезпечення виконання зобов'язання дозволив дослідникам В. М. Хвостову, В. С. Єму запропонувати їх поділ на ті, що забезпечують кредитору особистий кредит (порука, банківська гарантія, неустойка), коли поряд з боржником особисту відповідальність за його борги бере на себе третя особа, або реальний кредит (завдаток, застава та притримання). У останньому випадку передбачається виділення з майна учасника правовідносин окремого об'єкту, за рахунок вартості якого кредитор може забезпечити свій інтерес. І. Й. Пучковська слушно зауважує, що саме такий поділ характеризує сутність способів забезпечення виконання зобов'язання [10, с. 87-88]. Одночасно вона не погоджується зі статусом визначального критерію поділу забезпечень на акцесорні та неакцесорні, який запропонував В. С. Єм.

Для класифікації способів забезпечення виконання зобов'язання Є. О. Харитоновим виокремлені універсальні та спеціальні способи з урахуванням часу та способу їх встановлення. Першу групу об'єднує відшкодування боржником збитків з акцентом, що цей механізм

універсальний і працює незалежно від окремої домовленості сторін про це, і розмір збитків може бути визначений після невиконання зобов'язань. Спеціальними ж способами є неустойка, завдаток, застава, порука, гарантія та притримання, як такі, що розпочинаються в момент виникнення зобов'язання, коли кредитор та боржник деталізують наслідки невиконання зобов'язання [11, с. 283].

Проте заслуговує на увагу застереження І. Й. Пучковської щодо хибності ототожнення Є. О. Харитоновим мір відповідальності (завдання збитків) зі способами забезпечення виконання зобов'язання [6, с. 77]. Одночасно дослідницею повністю підтримується підхід автора до класифікації критеріїв залежно від характеру забезпечення інтересів кредитора з поділом їх на зобов'язально-правові та речово-правові способи забезпечення виконання зобов'язання.

Як і Є. О. Харитонов також В. А. Белов пропонує у першу чергу аналізувати функції, які виконують способи забезпечення виконання зобов'язання для їх класифікації. Науковцем виділено: 1) стимулюючі (неустойка, завдаток); 2) гарантуючі (порука, банківська гарантія, застава майна третьої особи, страхування відповідальності); 3) універсальні (застава, притримання та ін.).

Б. М. Гонгалом після аналізу класифікації поєменованих способів забезпечення виконання зобов'язання В. А. Белова визначено їх як «забезпечувальні міри майнового характеру» та структуровано на три категорії. 1) стимулюючі боржника до виконання зобов'язання (неустойка та завдаток); 2) забезпечують захист майнового інтересу кредитора у разі несправності боржника (порука, банківська гарантія); 3) стимулюють боржника до добросовісного виконання, а у разі порушень боржником зобов'язання гарантують захист майнових інтересів кредитора (застава, притримання).

Пошуки вищезгаданих науковців та ряду інших, які структурують види забезпечення виконання зобов'язання, свідчать про різноманітність підходів та складність вирішення питання щодо вищезгаданих мір та їх відмінностей від інших, що застосовуються в договірних зобов'язаннях. Проблемним залишається їх склад та призначення, особливий інтерес стосується визначальної ознаки, що дає можливість їх ідентифікації з наступним

складанням переліків та з'ясуванням призначення.

На нашу думку, головним критерієм є наявність забезпечувального джерела, що дозволяє цим мірам захистити майнові інтереси кредитора у разі порушення забезпеченого договору. Подальше з'ясування змісту та особливостей функціонування механізмів саме забезпечувального джерела сприятиме поділу видів забезпечень.

Аналіз 2-х аспектів, а саме захисної спрямованості та змісту забезпечувального джерела, дозволяє стверджувати, що основним критерієм поділу видів забезпечення виконання зобов'язання може бути виділення майнових (речових) та особистих зобов'язальних способів. Перша група поєменованих видів представлена заставою, довірчою власністю та притриманням, а друга – порукою та гарантією. Саме зміст забезпечувального джерела дозволяє виокремити «інші майнові» (фідучія; грошове притримання; купівля-продаж з відкладальною умовою; зворотний завдаток тощо) та «інші особисті» (забезпечувальна цесія; факторинг; місцева гарантія; аваль та ряд інших).

Також слушною є пропозиція І. Й. Пучковської для поділу видів забезпечення виконання зобов'язання застосовувати як додатковий критерій - підставу їх встановлення. Мова йде про - домовленість учасників цивільних відносин (договір); закон; рішення суду. Серед речових видів у даному випадку можна виокремити: притримання як законний вид забезпечення виконання зобов'язання; застава може встановлюватися договором, законом та за рішенням суду; довірча власність виникає на підставі договору, укладеного у письмовій формі.

На яких же ознаках найбільше зосереджуються дослідники виокремлюючи речово-правові від інших зобов'язально-правових засобів забезпечення виконання зобов'язання.

Хронологічно О. С. Іоффе першим у ХХ столітті розділивши забезпечення на пов'язані та непов'язані з попереднім виділенням майна для потенційно можливої реалізації з метою відповідного тиску на порушника забезпечення виконання зобов'язання зробив важливий крок для розуміння природи речових видів та наступної їх класифікації. Дослідник відзначав

важливість виділення майна наперед для дієвості функціонування механізму примусу для боржника у разі порушень інтересів кредитора [7, с. 157].

Також дослідники С. І. Шимон та С. В. Сарбаш, В. М. Хвостов, В. С. Єм, А. Покачалова відстоюючи різні самостійні підходи до класифікації видів забезпечення виконання зобов'язання одностайні щодо суттєвості ознаки «резервування майна, як джерела ймовірного забезпечення майнових інтересів кредитора» як критерію речового способу забезпечення виконання зобов'язання.

Н. Ю. Рассказова умовно всі способи поділяє на 2 типи: ті що мають вплив на поведінку боржника (особисті) та другий, що обтяжують його майно (речові). Відповідно вона поділ на особисті та речові види забезпечень безпосередньо пов'язує з різними джерелами задоволення інтересів кредитора [4, с. 36]. Також дослідниця не погоджується з наявністю окремої стимулюючої функції з наголосом, що норми забезпечення повинні не так стимулювати боржника до виконання зобов'язання, як захищати кредитора від ризику його невиконання. Тому дія забезпечувального механізму полягає не у застосуванні санкцій, а у потенціалі задіяння додаткового джерела, «резерву» на випадок неплатоспроможності боржника щодо основного зобов'язання.

О. В. Латинцевим у своїх дослідженнях з 4-х груп забезпечень виокремлено першу під назвою «заставні» у складі класичної застави і понад десяти різноманітних непойменованих заставних конструкцій, а також притримання (оперативна застава). Всі ці вищезгадані види забезпечень належать до речових способів забезпечення виконання зобов'язань.

Є. О. Харитонов сконцентрував увагу на урахуванні часу і способу встановлення конкретних способів забезпечення виконання зобов'язань для їх класифікації та констатував, що застава та притримання, які є речовими видами забезпечень, належать до «спеціальних» способів забезпечення. Їх особливість у тому, що вони розпочинаються з моменту виникнення зобов'язання, коли кредитор та боржник деталізують наслідки невиконання зобов'язання. Іншу ж групу під назвою «універсальна» об'єднує механізм відшкодування боржником збитків, який працює незалежно від окремої

домовленості сторін, а розмір цих збитків може бути визначений тільки після невиконання зобов'язань [11, с. 283].

Також Є. О. Харитонов, з яким солідаризується О. В. Старцев підтримують класифікацію критеріїв залежно від характеру забезпечення інтересів кредитора та з виокремленням таких видів забезпечень як зобов'язально-правові та речово-правові. Зокрема, ці дослідники наголошують, що речово-правові засоби відрізняються від інших тим, що інтереси кредитора забезпечуються за рахунок задалегідь виділеного майна.

Поділ видів забезпечення виконання зобов'язання на майнові (речові) та особисті (зобов'язальні) здійснюється перш за все за таким класифікаційним критерієм як зміст забезпечувального джерела. Встановлення договором чи законом майнового виду забезпечення виконання зобов'язання означає вказівку на забезпечувальне джерело у вигляді певного майна, на яке кредитор має право звернути стягнення на задоволення своєї вимоги. Особисті види забезпечення виконання зобов'язання мають вже інше за змістом забезпечувальне джерело, а саме обов'язок третьої особи виконати порушене боржником зобов'язання.

Висновки. На підставі наведеного вище можна констатувати, що класифікація речових видів забезпечення виконання зобов'язання відіграє важливу роль як у доктрині зобов'язального права, так і цивільному законодавстві взагалі. Її мета – підвищити ефективність правового регулювання поділенням суспільних відносин за необхідною ознакою на найбільш доцільні групи. З урахуванням відносної свободи побудови класифікації, коли законодавець формує класифікацію з огляду на цілі, які він собі ставить, беручи за основу класифікації ті ознаки, які найбільше відповідають цілям правового регулювання, формування основи класифікації відбувається з двох або більше самостійних ознак, погоджена видозміна яких утворює класи об'єктів подільної великої кількості (певного суспільного відношення).

Майнові (речові) види забезпечення виконання зобов'язання – це встановлені договором, законом та за рішенням суду на випадок можливого порушення боржником

забезпеченого договору способи захисту у форматі певних речових прав кредитора на конкретне майно боржника або третьої особи, за рахунок якого кредитор отримує виконання порушеного боржником зобов'язання та може притягнути боржника як порушника до цивільно-правової відповідальності.

Речові (майнові) види забезпечення виконання зобов'язання мають особистісний характер, а розмір забезпечувального джерела

обумовлений вартістю притримуваної речі або заставленого майна.

Встановлення договором, законом, рішенням суду речового виду забезпечення виконання зобов'язання визначає забезпечувальне джерело у вигляді певного майна, на яке кредитор має право звернути стягнення на задоволення своєї вимоги.

Список використаних джерел:

1. Цивільне право. Підручник у 2-х томах. За редакцією професорів В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Харків: Право, 2011. Т.2. 525 с.
2. Попов Ю. Поняття забезпечення виконання зобов'язання. *Право України*. 2008. № 6. С. 119–124.
3. Адамова О. С. Поняття правової класифікації. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип. 18. С. 19–24. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8277/Chasopys%2019-24.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 07.09.2023).
4. Рассказова Н. Ю. Вопросы общей теории обеспечительных обязательств. *Університетські наукові записки*. Хмельницький, 2006, № 3-4 (19-20). С. 124-138.
5. Попов Ю. Забезпечення виконання зобов'язання: прощання з міфом. *Право України*. 2008. № 12. С.118-125.
6. Пучковська І. Й. Теоретичні проблеми забезпечення зобов'язань: монографія. Харків: Право, 2017. 472 с.
7. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. Київ, 2013. Т. 2. 1048 с.
8. Покачалова А. Поняття та правова природа забезпечення зобов'язань. *Юридична Україна*. 2010. № 10. С. 82–87.
9. Пучковська І. Захисна природа видів забезпечення виконання зобов'язань. *Право України*. 2011. № 9. С. 215–221.
10. Пучковська І. Й. Сутність видів забезпечення виконання зобов'язання. Актуальні проблеми правовідносин в приватній сфері: *матеріали 438 «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова*, (м. Харків, 23 груд. 2011 р.) Харків, 2012. С. 85–88.
11. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Цивільні правовідносини: навч. посіб. Київ: Істина, 2008. 304 с.

References:

1. Tsyvilne pravo. Pidruchnyk u 2-kh tomakh. Za redaktsiieiu profesoriv V. I. Borysovoi, I. V. Spasybo-Fatieievoi, V. L. Yarotskoho. Kharkiv: Pravo, 2011. T.2. 525 s.
2. Popov Yu. Poniattia zabezpechennia vykonannia zobov'iazannia. *Pravo Ukrainy*. 2008. № 6. S. 119–124.
3. Adamova O. S. Poniattia pravovoi klasyfikatsii. *Chasopys tsyvilistyky*. 2015. Vyp. 18. S. 19–24. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8277/Chasopys%2019-24.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (data zvernennia: 07.09.2023).
4. Rasskazova N. Yu. Voprosi obshchei teoryu obespechytelnikh obiazatelstv. *Universytetski naukovy zapysky*. Khmelnytskyi, 2006, № 3-4 (19-20). S. 124-138.
5. Popov Yu. Zabezpechennia vykonannia zobov'iazannia: proshchannia z mifom. *Pravo Ukrainy*. 2008. № 12. S.118-125.
6. Puchkovska I. Y. Teoretychni problemy zabezpechennia zobov'iazan: monohrafiia. Kharkiv: Pravo,

2017. 472 s.

7. Naukovo-praktychnyi komentar Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy: u 2 t. / za red. O. V. Dzery (ker. avt. kol.), N. S. Kuznietsovoi, V. V. Lutsia. Kyiv, 2013. T. 2. 1048 s.

8. Pokachalova A. Poniattia ta pravova pryroda zabezpechennia zobov'iazan. *Yurydychna Ukraina*. 2010. № 10. S. 82–87.

9. Puchkovska I. Zakhysna pryroda vydiv zabezpechennia vykonannia zobov'iazan. *Pravo Ukrainy*. 2011. № 9. S. 215–221.

10. Puchkovska I. Y. Sutnist vydiv zabezpechennia vykonannia zobov'iazannia. *Aktualni problemy pravovidnosyn v pryvatnii sferi: materialy 438 “kruhloho stolu”, prysviach. pam'iaty prof. Chynhizkhana Nufatovycha Azimova, (m. Kharkiv, 23 hrud. 2011 r.)* Kharkiv, 2012. S. 85–88.

11. Kharytonov Ye. O., Kharytonova O. I. Tsyvilni pravovidnosyny: navch. posib. Kyiv: Istyna, 2008. 304 s.